

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD
UNİVERSİTETİ

kafedra “Qida məhsullarının
texnologiyası”

Fənn “Sahə müəssislərində
istehsalın təşkili”

Hazırladı : i.f.d. b/m. Nəsrullayeva G.M.

MUHAZIRƏ 6

QIDA SƏNAYESİ MÜƏSSİSLƏRİNDƏ

ISTEHSALA HAZIRLIQ VƏ ONUN FORMALARI

Plan

**1.İstehsalın texniki hazırlığı, onun mahiyyəti
və mərhələləri.**

**2.İstehsalın texniki hazırlığının
planlaşdırılması**

**3.İstehsalın konstruktor hazırlığı və
ona edilən əsas tələblər**

Məsləhət görülən ədəbiyyatlar

- 1.Z.S.Abdullayev,Ə.H.Nağıyev. İstehsalın təşkili. Bakı-2000.
- 2.R.K.Rəhimov. Yeyinti sənayesinin iqtisadiyyatı. Bakı-1986.
- 3.М.А. Постолова .НЛ. Грязнова. Организация производства на предприятиях отрасли. Кемерово 2008
4. Антонов А.Н., Морозова Л.С. Основы современной организации производства. – М.: «Дело и сервис», 2004.
- 5.Васильев В.Н., Садовская Т.Г. Организационно-экономические основы гибкого производства. Учебник. – М.: Высшая школа, 1988. – 272 с.

Sənaye müəssisələrinin fəaliyyətini
xarakterizə edən göstəricilərin
yaxşılaşdırılmasında elmi-texniki
tərəqqinin nailiyyətlərinin istehsala
tətbiqinin sürətləndirilməsi mühüm
əhəmiyyət kəsb edir. Bu isə öz
növbəsində, digər şərtlərlə yanaşı,
istehsalın texniki hazırlığı ilə biləvasitə
əlaqədardır.

Faktiki materialların təhlili göstərir
ki, son illərdə buraxılan
məhsulların yaşı, demək olar ki,
eyni səviyyədə qalmışdı.
İstehsalın texniki hazırlığı yeni
növlərin məhsulların hazırlanması ilə
əlaqədardır.

Belə ki, isrehsalın texniki hazırlığı zamanı yeni yaradılacaq məhsulun bir sıra texniki sənədləri, yəni işçi cizgiləri, texnoloji xəritələri, kimyəvi məhsulların reseptləri, hissə və qovşaqların ölçüləri, maddi-enerji və əmək məsrəfi normativləri işlənib hazırlanır.

Yeni məhsul dedikdə, əvvəllər bu
müəssisədə heç buraxılmamış,
yaxud da özündən əvvəlkilərdən
texniki-iqtisadi parametrlərinə
görə əsaslı sürətdə fərqlənən
məhsul növləri nəzərdə tutulur.

İstehsalın texniki hazırlığı dedikdə,
mövcud texnoloji proseslərin
təkmilləşdirilməsi və lazımi hallarda
yenişinin işlənilib hazırlanması, yeni məhsul
növlərinin layihələndirilməsi və bununla
əlaqədar olaraq elmi-tədbiqat işlərinin
aparılması, yeni texnoloji proseslərin
müəyyənləşdirilməsi kimi məsələlərlə
əlaqədar olan kompleks tədbirlər sistemi
nəzərdə tutulur.

Sənaye müəssisələrində istehsalın texniki hazırlığı konkret istehsal şəraitindən asılı olaraq həyata keçirilir. Burada əsas vəzifə ən az xərclə daha çox yeni məhsul buraxılmasının təmin olunmasından ibarətdir. Bu onunla izah edilir ki, sənaye müəssisələri yeni növ məhsul hazırlayarkən çox geniş çeşiddə alət və tərtibatlardan istifadə edirlər.

Sənaye müəssisələrində istehsalın texniki hazırlığı aşağıdakı üç formada həyata keçirilir:

a) mərkəzləşdirilmiş forma – iqtisadi cəhətdən ən məqsədəuyğundur, çünki bu, istehsalın texniki hazırlığı ilə əlaqədar olan işlərin müəssisənin müvafiq şöbələri tərəfindən həyata keçirilməsini nəzərdə tutur;

b) qeyri-mərkəzləşdirilmiş forma -

əsasən, fərdi və kiçik seriyalı istehsal şəraitində tətbiq edilir. Bu zaman istehsalın texniki hazırlığı ilə əlaqədar olan işlər sex və istehsal sahələrinin mütəxəssisləri tərəfindən həyata keçirilir;

c) qarışıq forma – həm kütləvi və iri seriyalı, həm də fərdi istehsal şəraitində tətbiq edilir. Bu zaman istehsalın texniki hazırlığı ilə əlaqədar olan işlərin bir qismi müəssisənin şöbələri tərəfindən, digər qismi isə sex və istehsal sahələrinin mütəxəssisləri tərəfindən həyata keçirilir.

İstehsalın texniki hazırlığı bir-biri ilə qarşılıqlı surətdə dinamik vəhdətlik təşkil edən aşağıdakı mərhələlərdən ibarətdir.

a) elmi-tədqiqat mərhələsi – yeni məhsul növlərinin yaradılması və buraxılması, texnoloji proseslərin işlənilib hazırlanması, yanacaq və enerji növlərinin təkmilləşdirilməsi, maşın və avadanlıqların modernləşdirilməsi üzrə işləri əhatə edir;

b) konstruksiya mərhələsi – bəzi hallarda yeni məhsulun layihələndirilməsi mərhələsi də adlanır. Bu mərhələdə yeni yaradılacaq məhsulların xarici görünüşü, fiziki-kimyəvi xassələri, konstruksiyası və digər texniki-iqtisadi parametrləri müəyyənləşdirilir;

v) texnoloji hazırlıq mərhələsi – yeni məhsulun hazırlanması ilə əlaqədar olan texnoloji proseslərin işlənilib hazırlanmasını, müvafiq maşın və avadanlıq növlərinin seçilməsini, lazimi hallarda yeni alət və tərtibatların hazırlanmasını, məhsulun keyfiyyətinə nəzarət üsullarını, material və əmək sərfi normalarının müəyyənləşdirilməsini özündə birləşdirir;

q) maddi və təşkilati hazırlıq mərhələsi – yeni məhsul növlərinin yaradılması ilə əlaqədar olan maddi-enerji ehtiyatlarının alınması və müəssisəyə gətirilməsi ilə əlaqədar olan işləri əhatə edir.

İstehsalın texniki hazırlığının təşkili olduqca mürəkkəb bir prosesdir və ona görə də onun planlaşdırılması zərurəti yaranır. İstehsalın texniki hazırlığının planlaşdırılmasının əsas vəzifəsi yeni məhsulun layihələndirilməsi, hazırlanması və mənimsənilməsinin ayrı-ayrı mərhələlərinin başlanğıc və son müddətlərini müəyyənləşdirməkdən ibarətdir.

İstehsalın texniki hazırlığını planlaşdırarkən aşağıdakı məlumatlardan istifadə edilir:

a) yeni məhsul növlərinin layihələndirilməsi, hazırlanması və mənimsənilməsi üzrə dövlət təşkilatlarının və ya ayrı-ayrı istehlakçıların sifarişləri;

b) plan ilində istehsalın texniki hazırlığı ilə əlaqədar olan işlərin əmək tutumu və həcmi;

**v) yeni məhsul növlərinin layihələndirilməsinin
və hazırlanmasının ayrı-ayrı mərhələlərinin
başlanma və son müddətləri haqqında
razılaşmalar, yeni məhsulun hazır olma
müddəti üzrə saziş;**

q) yeni məhsul növlərinin hazırlanması üçün lazım olan əmək, maddi-enerji və maliyyə ehtiyatları üzrə mövcud norma və normativlər;

d) istehsalın texniki cəhətdən inkişaf perspektivləri;

e) elmi-tədqiqat və layihə-konstruktor təşkilatlarının, yaxud müəssisələrinin özlərinin konstruktor bürolarının, texniki və texnoloji şöbələrinin işləyib hazırladıqları tövsiyyələr;

ə) müəssisənin mütəxəssisləri tərəfindən istehsalın təşkilinin təkmilləşdirilməsinə və səmərəliliyinin yüksəldilməsinə yönəldilmiş yeni texniki həllərin işlənib hazırlanması üzrə verilən səmərələşdirici təkliflər.